

Sociální dávky ve Skotsku

Ve Spojeném království Velké Británie a Severního Irsku jsou zdravotní a sociální péče financovány z odlišných zdrojů. Zdravotní péče je zajišťována Národní zdravotní službou (National Health Service) a je poskytována bezplatně. Funkčně se tato služba dělí na územní odbory, které řídí poskytování zdravotní péče v jednotlivých regionech a městech.

Sociální péče je řízena orgány místní samosprávy, respektive místními úřady. Ty získávají většinu finančních zdrojů od centrální vlády ve formě blokových grantů, i když část financí pochází z lokálních daní. Na rozdíl od zdravotní péče mohou místní úřady za většinu služeb sociální péče vybírat poplatky. Jednou z největších výjimek je v tomto směru Skotsko, kde jsou pečovatelské služby (např. pomoc při osobní hygieně, oblékání, stravování nebo užívání léků) osobám starším 65 let poskytovány zdarma.

Poplatky za služby sociální péče jsou vybírány na místní úrovni a jednotlivé místní úřady uplatňují své vlastní postupy. Tyto postupy jsou však obecně založeny na principech spravedlnosti a rovnosti a vycházejí z použití finančního zhodnocení příjmu jednotlivce. Výše poplatků za služby tedy není fixní, ale závisí na částce, kterou má jedinec k dispozici poté, co uhradí základní náklady (jako například potraviny a energie), a na určitých druzích přídavků. V praxi to znamená, že plnou výši poplatků za sociální péči platí jen velmi malé procento osob; většina klientů platí jen relativně malé částky a řada jich za služby neplatí vůbec.

Nárok na většinu služeb sociální péče se přiznává na základě kritérií stanovených národními směrnici, kterou vydává ministerstvo zdravotnictví. Znamená to tedy, že nárok na služby sociální péče poskytované místními úřady mají pouze osoby, jejichž potřeba péče je na základě těchto kritérií vyhodnocena jako „zásadní“ („critical“) nebo značná („substantial“).

Způsob poskytování služeb sociální péče se úřad od úřadu liší, většinou je však část služeb poskytována samotnými místními úřady a část nakupována od soukromého nebo dobrovolnického sektoru. To ale nijak neovlivňuje přístup klientů k těmto službám, či výši poplatků, které za služby musí uhradit.

Současná vláda Spojeného království se rozhodla spustit rozsáhlý program týkající se příspěvků na péči a dalších sociálních dávek, jehož cílem je sloučit všechny existující dávky a příspěvky do tzv. univerzálního kreditu („Universal Credit“). Předpokládá se však, že realizace tohoto programu bude trvat řadu let. Ke změnám dochází i v oblasti dalších příspěvků na sociální péči, ale i v tomto případě se jedná o zdoluhavý proces, který se potýká s mnoha problémy, zejména pokud jde o vypočítávání výše dávek a o informační technologie, které jsou pro provedení těchto změn nezbytné.

Níže jsou uvedeny příklady hlavních příspěvků na sociální péči, na něž mají občané nárok.

- 1. Dospělí s postižením mladší 65 let mají nárok na příspěvek pro osoby se zdravotním postižením („Disability Living Allowance“, DLA).** U těchto příspěvků není posuzována výše příjmu a jsou tedy vypláceny bez ohledu na to, jak vysoký příjem daný člověk má, nebo jaká je výše jeho majetku. Příspěvek se skládá ze dvou složek – první souvisí s péčí, kterou daná osoba potřebuje, a druhá souvisí s potřebami odvíjejícími se od míry pohyblivosti, přičemž občan může mít nárok jak na jednotlivé složky, tak na obě složky zároveň. Obě složky jsou vypláceny v různých výších – složka DLA určená na péči má tři stupně: nízký, střední a vysoký; složka DLA související s pohyblivostí má dva stupně: nízký a vysoký.

Složka DLA určená na péči

Stupeň	Částka měsíčně	Rozsah potřebné pomoci
Nejnižší	110 €	Asistence při přípravě stravy nebo v některých částech dne
Střední	275 €	Častá asistence nebo neustálý dohled během dne, dohled během noci, případně asistence osobám s dialýzou
Nejvyšší	410 €	Asistence nebo dohled během dne i noci; smrtelně nemocné osoby

Složka DLA související s pohyblivostí

Stupeň	Částka měsíčně	Rozsah potřebné pomoci
Nižší	110 €	Asistence a doprovod při pohybu venku
Vyšší	286 €	Jakákoli jiná závažnější omezení pohybu

- 2. Dospělí s postižením starší 65 let mají nárok příspěvek na péči („Attendance Allowance“).** Opět se jedná o příspěvek, který nezávisí na výši příjmu, a opět je poskytován v různé výši v závislosti na rozsahu potřebné pomoci. Jak již bylo zmíněno výše, ve Skotsku jsou pečovatelské služby osobám starším 65 let poskytovány zdarma a z příspěvku na péči tedy není nutno hradit základní pečovatelské služby jako např. asistenci při osobní hygieně, oblékání nebo stravování.

Výše příspěvku na péči

Částka měsíčně   Rozsah potřebné pomoci

Nižší stupeň – 275 € Častá asistence nebo neustálý dohled během dne, či dohled během noci

Vyšší stupeň – 410 € Asistence nebo dohled během dne i noci; smrtelně nemocné osoby

- 3. Na příspěvek mají nárok i lidé, kteří bezplatně pečují o blízkou nebo jinou osobu,** a to tehdy, poskytují-li péči více než 35 hodin týdně. Výše příspěvku pro pečující osobu činí zhruba 310 € měsíčně.

Občané mají nárok i na celou řadu dalších příspěvků a dávek a v případě, že osoba pobírá výše popsané příspěvky, může jejich výše růst. U starších osob je jednou z hlavních dávek státní důchod, který v současné době činí přibližně 470 € měsíčně. Jedná se o příspěvkový penzijní systém, což znamená, že občané mohou pobírat státní důchod, pokud během svého produktivního života ze svého platu odváděli částky na sociální pojištění (zdanění mzdy). Pro osoby, které nemohly pracovat, existují alternativní způsoby jak penzi pobírat – v některých případech za ně sociální pojištění platil stát, v jiných případech lidé obdrží tzv. penzijní kredit („Pension Credit“), v rámci něhož jsou jim poskytovány obdobné příspěvky jako u státního důchodu.

Poslední významnou dávkou pro osoby, které potřebují sociální péči, je příspěvek na bydlení. Tento příspěvek je určen k tomu, aby měli občané dostatečný příjem a mohli si tak od místního úřadu, dobrovolnického sektoru nebo soukromých majitelů nemovitostí pronajmout vhodné bydlení. Ukázalo se však, že příspěvek na bydlení je velmi diskutabilní dávkou a současná vláda se proto snaží způsob vyplácení tohoto příspěvku zásadně změnit, a to i přesto, že v minulosti tato agenda tradičně spadala do kompetence místních úřadů. Místní úřady obecně stanovují výši příspěvku na bydlení podle podmínek na místním trhu, v případě výjimečných okolností však mohou jednat i flexibilně. V praxi to tedy znamená, že výše příspěvku na bydlení se úřad od úřadu liší podle situace v dané oblasti, tj. městská vs. venkovská oblast, bohatá vs. chudá oblast atp. Ve Skotsku se příspěvek na bydlení, který občanům umožní pronajmout si soukromý dvoupokojový byt v oblasti Edinburghu a přilehlého okolí (jsou zde tedy zastoupeny všechny druhy oblastí) pohybuje zhruba okolo 600 € měsíčně.